

SPORT & SOCIETY

OVER SPORT & SOCIETY

Sport & Society is zowel een focusgebied van de Universiteit Utrecht als een landelijk netwerk van onderzoekers dat de maatschappelijke betekenis van sport wil begrijpen en vertaalt naar consequenties voor het bestuur en organisatie van de sport.

www.uu.nl/sportandsociety en www.sportandsociety.nl.

Soort zoekt soort

DOOR ALI KARATAS

Magreb '90, Kismet, Türkiyemspor en Faja Lobi ('Vurige Liefde') – allemaal clubs opgericht door specifieke etnische minderheidsgroepen uit liefde voor voetbal en vaderland. Volgens voetbalantropologen zijn deze zogeheten 'eigen' verenigingen versterkend voor de etnische identiteitsbeleving en bevorderend voor de emancipatie van minderheidsgroepen in Nederland (Verweel et al, 2005; Ramsahai, 2008; Karatas, 2011). Toch ligt het fenomeen van *bonding*, ofwel gerichtheid van etnische minderheden op de eigen groep en identiteit, politiek gevoelig. Met name in het bredere maatschappelijke debat is de dominante beleidsoptiek dat Turks-Nederlandse religieuze zelforganisaties, zoals Milli Görüş en Diyanet, belemmerend zijn voor de integratie.

Vanuit het onderzoeksproject 'Kleurrijke Zuilen' draaide ik in het seizoen 2003-2004 mee met het selectieteam van UVV (Utrechtse Voetbal Vereniging). UVV was een 'gemengde' vereniging, met in mijn team grotendeels oudere autochtone en jonge allochtone spelers. Het viel mij op dat bij een gemengde vereniging veel interetnisch contact is, maar dat het mengen van verschillende etniciteiten niet automatisch een recept is voor integratie. Zo zag ik dat kleedkamer 1 voornamelijk werd bezet door autochtonen en kleedkamer 2 door allochtonen.

"Hé Ali, ga je Turkse broeders opvoeden man!" Dit kreeg ik te horen van een teamgenoot toen tijdens een wedstrijd tegen Utrecht Türkiyemspor (UTS) een vechtpartij ontstond. De tegenstander UTS (1995) was een All-Turkish Team. Nationalistische Turken met roots verspreid over heel Turkije, maar die vanwege hun diepgevoerde vaderlandsliefde kozen om zich te verenigen onder de vlag van Türkiyem ('Mijn Turkije'). In tegenstelling tot UVV kon een wedstrijd bij UTS uit de hand lopen. Terecht of onterecht werden de Turken als boosdoeners gezien, zoals dus toen bij UVV uit, en werd ik als enige Turk van UVV ter verantwoording geroepen voor het wangedrag van mijn Turkse broeders.

De grap mijn Turkse broeders op te voeden heb ik iets te serieus genomen. Op een goed moment verliet ik UVV en werd ik lid bij Ardahanspor (1996), opgericht voor en door Utrechtse Ardahan'ers. Niet omdat mijn wortels in de noordoostelijk gelegen Turkse provincie stad Ardahan liggen, maar omdat ik benieuwd was naar voetballen met 'soortgenoten'. Als *embedded researcher* merkte ik dat met wedstrijden het gevoel van 'wij de Turken' en 'zij de Hollanders' versterkt werd. Het wij-zij-gevoel vind ik eigen aan sport waar teams strijden om de overwinning. De etnische confrontatie voegde er een extra spannende dimensie aan toe. Wat ook

opviel is dat onder leden van dezelfde vereniging een bijzondere vorm van 'soort zoekt soort' plaatsvond. Zo bestaat de zondagtak voor 99 procent uit Turken en de zaterdagtak voor 99 procent uit Nederlanders.

Onlangs ben ik gepromoveerd op onderzoek naar samenwerking tussen wijkorganisaties voor de ontwikkeling van sociaal kwetsbare jongeren in de Utrechtse krachtwijk Hoograven. Doel van de samenwerking was de relatie tussen organisaties onderling en de band van organisaties met jongeren te versterken. VV Hoograven (2005), met veel overheidssteun opgericht voor en door Hoogravense jongeren, blijkt een belangrijk bindmiddel in de wijk.

"Waar kom je vandaan? Ben je Marokkaans? Speel je bij Hoograven? Nee, je bent geen kaaskop, hè?!" Zo werd ik bij mijn eerste ontmoetingen met de Hoogravense jongens van tien tot twaalf jaar onder vuur genomen met allerlei vragen. Als ik vraag waar zij vandaan komen en spelen, identificeren zij zichzelf op trotse wijze met de wijk Hoograven en met name met VV Hoograven.

"Hé Ali, ga je Turkse broeders opvoeden man!"

De oprichters van VV Hoograven hebben de voortdurende wens om van de club een wijkvereniging te maken waar iedereen welkom is. Dat is niet onmogelijk; slechts 48,1 procent van de wijkbewoners is allochtoon, van wie de meesten van Marokkaanse afkomst (26,1%). Toch is segregatie ook hier onvermijdelijk. Autochtonen blijven weg en de club heeft vooral sterke aantrekkingskracht op de Hoogravens-Marokkaanse jeugd.

Meer dan tien jaar volg ik zogenaamde Turken- en Marokkanenclubs en gemengde verenigingen van binnenuit. Mensen hebben de drang naar verbinding met soortgenoten en zich te onderscheiden van anderen. Zo ook de voetballende mens. Voetbalverenigingen zijn manifestaties van nationale, (regio)etnische dan wel stads- en wijkgebonden identiteiten. Mijn advies aan bestuurders en beleidsmakers is dan ook om zowel gemengde als eigen verenigingen als alternatieve manieren te blijven zien in het organiseren van diversiteit in de Nederlandse sport en samenleving.

Zelf blijf ik schipperen tussen twee werelden binnen mijn eigen vereniging Ardahanspor. Met een beetje nostalgisch gemis naar het 'Turken onder elkaar-voetbal' speel ik momenteel als enig Turks heethoofd in het tweede zaterdagteam met overwegend Hollandse broeders, waarvan de meesten al zeven jaar bij de club zitten. Ze zijn onderhand omgekeerd geïntegreerd. Een soort van Nederlandse Turken zijn het geworden. En verliefd op onze club Ardahan, dat zijn we allemaal. ●

Dr. Ali Karatas is in april 2017 gepromoveerd aan de Universiteit Utrecht op onderzoek naar samenwerking tussen wijkorganisaties die met kwetsbare kinderen en jongeren werken. Zijn proefschrift met de titel *Van onderop organiseren. Interorganisationele samenwerking in een krachtwijk* is online vrij verkrijgbaar via de 'DSpace Library' van de Universiteit Utrecht, of te bestellen via Uitgeverij SWP Amsterdam.

SPELERS VAN DE UTRECHTSE AMATEURVOETBALVERENIGING VV HOOGRAVEN DRINKEN THEE TIJDENS DE RUST.

(On)begrensde mogelijkheden?

Nog veel winst te behalen om jeugd met chronische aandoening of beperking te laten sporten

DOOR NYNKE DE JONG, MARCELLA BURGHARD EN TIM TAKKEN

Tot voor kort ontbrak het in Nederland aan een overzicht van de stand van zaken over het beweeggedrag, het slaap- en zitgedrag en de gewichtstatus van kinderen met een beperking. Gezien de bewezen en potentiële positieve effecten van bewegen, slaap en een gezond gewicht op een goede gezondheid, nam Active Healthy Kids Nederland, ondersteund door Sport & Society en Kenniscentrum Sport, het initiatief antwoord te geven op de vraag 'Hoe (on)begrensd zijn de mogelijkheden voor de Nederlandse jeugd met een chronische aandoening of beperking om fysiek actief te zijn?'. In mei 2017 publiceerden zij de *Physical Activity Report Card+*, gebaseerd op data uit de periode 2011 tot en met 2015.

De belangrijkste bevinding in het rapport is dat 26 procent van de jeugd met een beperking voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (minstens zestig minuten per dag ten minste matig intensief lichamelijk actief zijn). Dit percentage is vergelijkbaar met dat van de gezonde Nederlandse jeugd. In ogenschouw moet echter worden genomen dat het voor kinderen met een beperking lang niet zo vanzelfsprekend is om aan voldoende beweging te komen. In het speciaal onderwijs wordt de beweegnorm beduidend minder vaak behaald. Het is aannemelijk dat de belangrijkste oorzaken voor deze verschillen te verklaren zijn uit de lagere (sociale) toegankelijkheid en de hogere diversiteit van de aandoeningen en beperkingen onder deze jeugd. Kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan, hebben over het algemeen complexere aandoeningen dan kinderen met een beperking op het regulier onderwijs, wat het moeilijker kan maken om buiten school deel te nemen aan beweegactiviteiten.

De *Report Card+* laat tevens zien dat er al veel initiatieven ontplooid zijn in Nederland om de jeugd met een beperking te laten sporten en bewegen. Deze jeugd is echter zo divers, dat het nog lang niet voor alle doelgroepen makkelijk is om te participeren in sport- of beweegactiviteiten.

In onze ogen is er nog veel winst te behalen op alle gebieden en niveaus; van overheidsbeleid tot de rol van ouders. Ten eerste kan het beweeggedrag flink worden verhoogd door op zowel speciale als reguliere scholen meer tijd aan gymlessen te besteden. Maar ook door het

FOTO: SHUTTERSTOCK

beweegaanbod buiten de lessen lichamelijke opvoeding te vergroten. Vooral het bieden van gelegenheid om buiten te spelen kan worden vergroot. Dat is ook een verplichting voor (reguliere) scholen, die sinds invoering van de Wet passend onderwijs moet voorkomen dat kinderen met een beperking buiten de boot vallen voor wat sport en bewegen betreft.

Er is nog veel winst te behalen op alle gebieden en niveaus; van overheidsbeleid tot de rol van ouders

Ten tweede valt naar onze mening veel te winnen bij sportclubs. Veel clubs hebben G-teams speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking. Er is echter meestal geen specifiek aanbod voor mensen met een lichamelijke beperking. Zij belanden in de G-teams, of kunnen helemaal niet terecht bij sportclubs. Clubs zouden hier verandering in kunnen brengen door bijvoorbeeld L-teams op te starten voor mensen met een lichamelijke beperking. Uiteraard moeten kinderen met

een beperking waar mogelijk gewoon met het reguliere programma kunnen meedoen. Dit kan worden vergemakkelijkt door trainers en begeleiders goed voor te lichten en bij jeugdsport minder de nadruk te leggen op het presteren.

Ten derde is sociale toegankelijkheid niet alleen bij sportclubs, maar in het gehele dagelijks leven erg belangrijk. Er kunnen wel kansen gecreëerd worden, maar als de omgeving niet openstaat voor kinderen met een beperking, is het moeilijk deze kansen te verzilveren. Een open houding is daarom erg belangrijk. Ook dit kan worden gestimuleerd door juiste voorlichting. Tot slot is het van belang dicht bij huis te kijken. De rol van ouders mag niet onderschat worden. Ouders hebben grote invloed op het sport- en beweeggedrag van hun kinderen. Ouders kunnen bewegen stimuleren door samen met hun kinderen te sporten en door samen met hun kinderen uit te vinden wat er, ondanks eventuele beperkingen, allemaal mogelijk is.

Geconcludeerd kan worden dat Nederland op de goede weg is, maar dat de Nederlandse jeugd met een chronische aandoening of beperking vooralsnog niet onbegrensd kan bewegen en sporten. Er valt nog veel winst te behalen door aanpassing van overheidsbeleid, gedrag van ouders, toegankelijkheid van sportverenigingen en het vervoer naar school. Een uitgebreide bespreking van de verschillende indicatoren en de redenering achter de cijfers zijn terug te lezen in de volledige *Report Card+* via www.activehealthykids.nl. ●

Nynke de Jong (MSc) is als onderzoeker verbonden aan het Kinderbewegingscentrum, Wilhelmina Kinderziekenhuis van het UMC Utrecht, en aan de Nederlandse Physical Activity Report Card.

Marcella Burghard (MSc) is als onderzoeker verbonden aan het Kinderbewegingscentrum, Wilhelmina Kinderziekenhuis van het UMC Utrecht. En naast onderzoeker als projectmanager verbonden aan de Nederlandse Physical Activity Report Card.

Dr. Tim Takken is als medisch fysioloog en associate professor verbonden aan het Kinderbewegingscentrum, Wilhelmina Kinderziekenhuis van het UMC Utrecht. Zijn aandachtsgebied is klinische inspanningsfysiologie bij kinderen. Takken is daarnaast als principal investigator (hoofdonderzoeker) verbonden aan de Nederlandse Physical Activity Report Card.

Column

Emancipatie

FRANK VAN EEKEREN

De vrouwenemancipatie is meer dan voltooid. De achtergestelde positie van de vrouw lijkt in recordtempo te zijn omgebogen in een bevoorrechte. Althans, dat zou de conclusie kunnen zijn als je ziet hoeveel media-aandacht sportvrouwen tegenwoordig krijgen.

Uren zaten we vorige zomer aan de buis gekluisterd om onze hockeysters, handbalsters en volleybalsters te zien spelen. Ook deze zomer zijn tv-programma's als *Bureau Sport* volledig in de ban van vrouwen. Vergeet de mannen. Zij kunnen alleen maar dromen van Dafne Schippers' exposure en haar vette sponsorcontracten.

Met het EK vrouwenvoetbal in Nederland staan vrouwen nog meer in de schijnwerpers. Begrijpelijk, want het aantal voetballende meiden en vrouwen stijgt spectaculair: in het afgelopen seizoen registreerde de KNVB een groei van 4,7 procent. En dat zonder idolen als Maartje Paumen en Estavana Polman. Maar als het aan de media ligt, komen die idolen er snel. Het is nog slechts een kwestie van Europees kampioen

worden, zo lijkt het, en in tienerkamers worden de posters van Lionel Messi vervangen door die van Vivianne Miedema. Emancipatie ten top.

Over emancipatie gesproken: de opvallende stijging in populariteit van het vrouwenvoetbal is zelfs onderwerp van promotieonderzoek aan de Universiteit Utrecht. Uitgevoerd door een man. Hij breekt zich momenteel het hoofd over de vraag hoe het in hemelsnaam mogelijk is dat inmiddels ruim 150.000 vrouwen de gang hebben gevonden naar voetbalclubs, voorheen toch mannenbolwerken. Ik hoop dat zijn onderzoek tevens antwoord gaat geven op de vraag of we hieruit écht mogen concluderen dat de vrouwenemancipatie is voltooid.

Ondanks de hoge kijk- en participatiecijfers vrees ik het antwoord op deze vraag al te weten. Want wie goed kijkt, ziet dat schijnwerpers en cijfers kunnen bedriegen. *Bureau Sport* ten spijt: iedere persconferentie van bondcoach Sarina Wiegman staat in de schaduw van een willekeurige quote van haar collega Dick Advocaat. En mochten de OranjeLeeuwinnen onverhoopt in de eerste ronde worden uitgescha-

keld, dan zullen de dames snel moeten terugkeren naar de harde, dagelijkse realiteit van hun clubs. Op mijn vereniging telde ik op een recente leidersvergadering precies drie vrouwen onder de veertig aanwezigen. En voor het enige meisje dat deel uitmaakt van mijn elftal is het wekelijks zoeken naar een hok waarin zij zich kan omkleeden.

Het zou dus wel eens kunnen tegenvallen met de voltooide emancipatie. Laat staan met een bevoorrechte positie, in elk geval in het voetbal. Het lijkt me niet dat Sarina Wiegman de plek van Dick Advocaat zal gaan innemen. Zelfs niet met een Europese titel op zak. En de posters van Vivianne Miedema zullen niet in honderdduizenden hoeven te worden gedrukt, ook al schiet ze op het EK tien ballen in de kruising. Het zou al heel mooi zijn wanneer ik in de toekomst niet meer verbaasd het aantal vrouwen bij een leidersvergadering tel of hoef te vragen om een normale kleedkamer voor een van mijn spelers. Dat is niet bevoorrecht, wel gelijkwaardig. ●

Frank van Eekeren is coördinator Sport & Society.